

EL MERCAT LABORAL VALENCIÀ I LA COVID-19

UNA VISIÓ TERRITORIAL

Direcció acadèmica
Jorge Hermosilla Pla, Universitat de València

Autors de les Universitats
Jorge Hermosilla
Vicente Budí
Antonio Martínez Puche
Luisa Alamá
José Miguel Giner Pérez
Mariano Agustín González Chouciño
Mónica Fernández Villarejo
Javier Ortega Fernández
Ghaleb Fansa
Sandra Mayordomo
Juan J. Rubert
José Vicente Aparicio

Autors dels Pactes
Amparo Ferrandis Bailén
Andrea Arnau Ribers
Arantxa Casado Maestre
Asunción Herrero Escrig
Asunción López Salvador-Rabaza
Beatriz Sancho Úbeda
Carlos Pérez Joli
Carmen Ruiz Cortina
Chelo Ibáñez Torrijos
Daniel Bergadà Badell
Dimas Pla Sirvent
Enrique Maestre Poveda
Enrique Orero Oms
Eva Garcia Salvador
Eva Porcar Huerga
Ivana Sangüesa Antoli
Javier González Cardona
Joaquín Llidó Millet
José Miguel Centelles Miró
Juan Aparicio Guadas

Judit Molina Navarro
Leonor Bailén Girona
Luis Héctor Pardo Ruiz
M.ª Consuelo Herráez Rioja
Manuel Amorós Silvestre
Manuel Martínez Rodríguez
Manuel Silva Santa
María José Villalba Aliaga
María Segura Gras
Marta Yáñez Fernández
Miguel Angel Miralles Amorós
Natalia Flores Aparicio
Olga Monferrer Trilles
Pepa Tornero Belda
Pilar Muñoz Ferrando
Rebeca Berga Parra
Rosa María Fernandez Cecilia
Rosa Mateo Hernández
Rosa Villapla Pérez
Salvador Olmos Alabau

Coordinador de l'edició
Ghaleb Fansa

Fotografies
Shutterstock

Cartografia
José Vicente Aparicio Vayà
Ghaleb Fansa

Maquetació
Demartes estudio

Traducció de textos
Juli Jordà

Edició digital

Disseny
MacDiego

© D'aquesta edició: Universitat de València, 2022
© Dels textos: els autors
© De les imatges: els autors

Il·lustracions
Cento Yuste

ISBN: 978-84-9133-513-9
DOI: <http://dx.doi.org/10.7203/PUV-OA-513-9>

Comissió de seguiment del conveni

Rocío Briones Morales. *Directora general d'Ocupació i Formació de LABORA. Servei Valencià d'Ocupació i Formació.*
Esther Alba Pagán. *Vicerecatora de Cultura i Societat de la Universitat de València.*
Rosario Ferrer Cascales. *Vicerecatora d'Estudiants y Ocupabilitat de la Universitat d'Alacant.*
Modesto Fabra Valls. *Vicerecator de Planificació Econòmica i Estratègica de la Universitat Jaume I de Castelló.*

Jorge Hermosilla Pla. *Coordinador Acadèmic d'Avalem Territori. Universitat de València.*
Nuria Grané Teruel. *Coordinadora Universitat d'Alacant.*
Vicente Budí Orduña. *Coordinador Universitat Jaume I de Castelló.*
Conxa del Ruste Aguilar. *Subdirectora General d'Estratègia i Modernització de Labora. Servei Valencià d'Ocupació i Formació.*
Carmen Roda Zarzo. *Subdirectora General d'Ocupació de LABORA. Servei Valencià d'Ocupació i Formació.*

Emilia González Carrión. *Directora Territorial d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball d'Alacant.*
José Vicente Andrés Peñarroja. *Director Territorial d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball de Castelló.*
Santiago García Gallego. *Director Territorial d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball de València.*

ÍNDIX

PRESENTACIONS	9
Anàlisi dels efectes de la COVID-19 en el mercat laboral Valencià	9
Rocío Briones Morales. Directora general d'Ocupació i Formació de LABORA	
La COVID a la Comunitat Valenciana. Una visió territorial	11
Jorge Hermosilla, Nuria Grané, Vicente Budí.	
ANÀLISI DELS EFECTES DE LA COVID-19 EN EL MERCAT LABORAL VALENCIÀ. CARACTERITZACIÓ I TRETS TERRITORIALS	13
Jorge Hermosilla, Mónica Fernández Villarejo, Ghaleb Fansa, Sandra Mayordomo, José Vicente Aparicio. ESTEPA. Departament de Geografia. Universitat de València	
I. Caracterització del mercat laboral valencià durant el Covid-19	13
A. Contextualització de la COVID-19: identificació de les fites	13
B. Caracterització del mercat laboral valencià	14
C. El mercat laboral valencià: caracterització després de l'impacte de la COVID-19	15
D. Els afiliats a la Comunitat Valenciana: 2019-2021	15
E. Els contractes per al període 2019-2021 i la COVID-19	33
F. Demandants i COVID-19	63
G. Contractes i demandants en hostaleria i comerç, durant la COVID-19	67
H. Els expedients de regulació temporal d'ocupació i la COVID-19	85
II. Els processos territorials i les respostes a la COVID-19: Una aproximació qualitativa	95
1. Mercat laboral, ocupació i desocupació. Sectors afectats	95
2. La COVID-19 i els sectors econòmics	96
3. La COVID-19 i les empreses PIMES industrials	98
4. El factor residencial. Poblament, evolució demogràfica i medi ambient	100
5. Serveis. transport públic, obres públiques i urbanisme	101
6. Serveis i espais públics	101
7. Reacció de l'administració pública	102
8. Formació, educació i cultura	102
9. Salut i serveis sanitaris	102
10. Serveis socials, societat i pràctiques saludables	102
11. Les «Bretxes»: la falta de cohesió social i territorial davant la pandèmia	103
LA COVID-19 EN EL TERRITORI CASTELLONENC	107
Luisa Alamá, Vicente Budí i Juan J. Rubert. Universitat Jaume I. Castelló	
1. Incidència de la COVID a la província de Castelló	107
2. Evolució del comportament del mercat laboral a la província de Castelló	108
3. Conclusions	119
CARACTERITZACIÓ TERRITORIAL DE LA COVID-19 A LA PROVÍNCIA D'ALACANT	121
Javier Ortega Fernández, Mariano Agustín González Chouciño, José Miguel Giner Pérez, Antonio Martínez Puche. Universidad de Alicante	
I. La incidència de la COVID. Anàlisi i tractament estadístic de dades sociolaborals	121
II. La COVID en el territori de la província d'Alacant. Caracterització dels processos	133
III. Conclusions. Impacte de la COVID-19 a la província d'Alacant	143
CARACTERITZACIÓ ESTADÍSTICA DE LA COVID-19 A LES COMARQUES DE LA COMUNITAT VALENCIANA	145
MODEL DE QÜESTIONARI PER A ENTREVISTES EN EL TERRITORI	271

ANÀLISI DE LA INCIDÈNCIA DEL COVID-19 EN EL TERRITORI. LA VISIÓ DELS PACTES I ACORDS PER L'OCUPACIÓ	283
La COVID-19 i l'impacte territorial valencià. Una mirada des del territori	283
Javier González Cardona, Fundació València Activa María Segura Gras, Ajuntament d'Orpesa Pepa Tornero Belda, Grup d'Acció Local Caroig -Xúquer - Serra Grossa Manuel Amorós Silvestre, Agència Local de Desenvolupament Econòmic i Social d'Alacant Jorge Hermosilla, moderador, Universitat de València.	
Anàlisi territorial de la incidència de la COVID-19 en l'economia del pacte territorial Costera - Canal	285
Beatriz Sancho Úbeda, Pacte Territorial Costera – Canal	
La incidència del COVID-19 en el Rincón de Ademuz	291
Natalia Flores Aparicio, tècnica d'ocupació i emprenedoria de la Mancomunitat de municipis d'El Rincón de Ademuz	
El Camp de Túria. Anàlisi de la situació de crisi davant el COVID-19	296
M.ª Consuelo Herráez Rioja, Amparo Ferrandis Bailén, Pilar Muñoz Ferrando, Asunción Herrero Escrig, Chelo Ibáñez Torrijos, Salvador Olmos Alabau, Carmen Ruiz Cortina, Rebeca Berga Parra, Luis Héctor Pardo Ruiz, Rosa Mateo Hernández. Mancomunitat del Camp de Túria	
Mercat laboral i COVID-19 a la Ciutat de València	304
Juan Aparicio Guadas. Fundació València Activa	
El mercat laboral i el COVID-19 en el Alto Palancia	319
María José Villalba Aliaga, Judit Molina Navarro. Pacto para el Empleo Alto Palancia	
El mercat laboral i el COVID-19 a Castelló de la Plana	328
Andrea Arnau Ribers. Pacto Local por el Empleo de Castellón de la Plana	
El mercat laboral i el COVID-19 en Castelló Nord	335
Vicente Budí. Universitat Jaume I. Castelló	
Mercat laboral i el COVID-19 en Municipis Ceràmics	338
Luisa Alamá. Universitat Jaume I. Castelló	
Mercat laboral i el COVID-19 Als Ports	341
Daniel Bergadà Badell, José Miguel Centelles Miró, Eva Garcia Salvador y Ivana Sangüesa Antoli. Acord Territorial per a l'Ocupació Els Ports	
Mercat laboral i el COVID-19 en Espadán Mijares	345
Juan José Rubert Nebot. Universitat Jaume I. Castelló	
Mercat laboral i el COVID-19 en Maestrat Litoral	349
Enrique Orero Oms. Pacte Territorial per l'Ocupació Maestrat Litoral	
Mercat laboral i el COVID-19 en la Plana Baixa	353
Carlos Pérez Joli. Pacte Territorial per l'Ocupació de la Plana Baixa	
Mercat laboral i el COVID-19 en la Plana Alta Nord	359
Olga Monferrer Trilles y Eva Porcar Huerga. Pacte pel desenvolupament local i l'Ocupació Plana Alta Nord.	
Mercat laboral i el COVID-19 en municipis que no formen part de cap pacte territorial per a l'ocupació	363
Luisa Alamá. Universitat Jaume I. Castelló	
Marina Alta - Pacte'MA. Mercat laboral caracterització territorial de la COVID-19 (CREAMA)	369
Marta Yáñez Fernández, ADL Comarcal (CREAMA). Joaquín Llidó Millet. Coordinador de Projectes Experimentals (Pacte'MA) (CREAMA)	

La Marina Baixa. Mercat laboral i caracterització territorial de la COVID-19	379
Javier Ortega Fernández, Mariano Agustín González Chouciño. Universidad de Alicante	
L'Alacantí. Actei - Alacant. Mercat laboral y caracterització territorial de la COVID-19	386
Dimas Pla Sirvent. Técnico ACTEI l'Alacantí. Javier Ortega Fernández, Mariano Agustín González Chouciño, Universitat d'Alacant	
El Comtat. Mercat laboral i caracterització territorial de la COVID-19	397
Javier Ortega Fernández, Mariano Agustín González Chouciño. Universitat d'Alcant	
L'Alcoià - Actaio. Mercat laboral i caracterització territorial de la COVID-19	403
Javier Ortega Fernández, Mariano Agustín González Chouciño. Universitat d'Alacant	
Baix Vinalopó - Elx. Mercat laboral i caracterització territorial de la COVID-19	414
Manuel Silva Santa i Miguel Angel Miralles Amorós. Acord territorial d'ocupació en el terme municipal d'Elx Javier Ortega Fernández i Mariano Agustín González Chouciño. Universitat d'Alacant	
El Vinalopó Mitjà i l'Alt Vinalopó – Pacte territorial per a l'ocupació de la Vall del Vinalopó. Mercat laboral i caracterització territorial de la COVID-19	424
Rosa Villapla Pérez, Enrique Maestre Poveda i Arantxa Casado Maestre. PACTE TERRITORIAL PER A L'OCUPACIÓ DE LA VALL DEL VINALOPÓ Javier Ortega Fernández i Mariano Agustín González Chouciño. Universitat d'Alacant	
La Vega Baja – Acord territorial per a l'ocupació i desenvolupament local de la Vega Baja. Caracterització territorial de la COVID-19	435
Rosa María Fernández Cecilia, Asunción López Salvador-Rabaza, Leonor Bailén Girona, Manuel Martínez Rodríguez. Acord Territorial per a l'ocupació i desenvolupament local de la Vega Baja	
Diagnòstic estadístic sobre l'impacte de la COVID en matèria d'ocupació en els municipis de Torrevieja, Guardamar i el Pilar de la Horadada	441
Javier Ortega Fernández, Mariano Agustín González Chouciño. Universitat d'Alacant	
ESTADÍSTIQUES DE PACTES - ACORDS PER L'OCUPACIÓ	447
RELACIÓ DE QUADRES. CARACTERITZACIÓ ESTADÍSTICA DEL COVID-19 A LES COMARQUES DE LA COMUNITAT VALENCIANA	534
RELACIÓ DE QUADRES. ESTADÍSTIQUES DE PACTES - ACORDS PER L'OCUPACIÓ	537

EL MERCAT LABORAL I EL COVID-19 EN CASTELLÓ NORD

Vicente Budí. Universitat Jaume I. Castelló

El Pacte per a l'Ocupació Castelló Nord, format pels municipis de Càlig, Canet lo Roig, Cervera del Maestrat, la Jana, Rossell, Sant Mateu, Sant Jordi, Tírig, Traiguera, Vilar de Canes i Xert, té aproximadament deu mil habitants distribuïts entre els onze municipis que el componen. Una dada de població que és un primer condicionant a l'hora d'interpretar els efectes directes de la pandèmia que s'han situat en nivells semblants a altres àmbits rurals valencians, on hi ha circumstàncies que han minorat l'efecte de la pandèmia, com la menor densitat de població, amb altres que actuen en sentit contrari com l'elevada taxa d'envelliment que presenten alguns dels municipis del pacte. La xifra de defuncions, segons xifres de la Conselleria de Sanitat, se situa per al conjunt del pacte en quinze morts, i és Traiguera el municipi que té la dada més roïn.

Si ens centrem en l'efecte de la pandèmia sobre el mercat laboral i l'activitat productiva, les dades ens indiquen una població activa aproximada de 2.800 treballadors (setembre del 2021), dels quals 1.200 corresponen a autònoms, 1.450 al règim general de la Seguretat Social, i 120 al règim especial agrari. La dada de total d'afiliats a la Seguretat Social en el 2021 mostra una millora respecte del nombre de treballadors en el segon trimestre del 2020 que se situava en 2.600 ocupacions en l'àrea del pacte. Això suposa que, en termes d'ocupació total, la situació postpandèmia mostra un

nivell d'ocupació superior al que hi havia abans de la COVID-19.

Per sectors d'activitat, i d'acord amb les dades d'afiliats a la Seguretat Social, els servicis representen aproximadament el 53 % de l'ocupació, seguits de l'agricultura amb el 22 %, la indústria amb el 16 % i la construcció amb el 9 % restant. És a dir, es tracta d'un pacte amb un pes destacat en relació amb altres territoris del sector primari, cosa que inclou tant l'activitat agrícola com la ramadera.

Quant a l'evolució general de l'ocupació durant els dos anys, el Pacte Castelló Nord presenta un comportament diferencial segons els trimestres analitzats. Així, les dades referides a població activa en els dos primers trimestres del 2020 indiquen una caiguda de l'activitat en comparació amb l'any 2019 d'un 5 % en total. Els sectors més afectats van ser agricultura, construcció i serveis en el T1. A partir de llavors, hi ha una recuperació de l'ocupació en la construcció i serveis continuada en els sis trimestres següents, mentre que la indústria no va recuperar ocupació fins a l'inici del 2021, i l'agricultura va mantindre una lleugera caiguda en tot el període que inclou el 2020 i el 2021.

Quant als ERTO, n'hi hagué en el 2020 un total de 289 en el T1, 155 en el T2 i 58 en el T4, i en el 2021 en van ser 74 en el T1. Una distribució que dona una dada interessant com és el fet que no hi

ha cap expedient d'ERTO en el tercer trimestre del 2020 ni en el segon trimestre del 2021. Quant a la distribució per sectors, els treballadors en ERTO en la construcció van ser 31, mentre que en indústria en van ser 298, 247 en serveis i no es va registrar cap ERTO en el sector primari. De les dades destaca un nombre superior d'ERTO en la indústria davant dels serveis, motivat en part per l'encaixa moderat pes relatiu del turisme en la zona. Cal tindre en compte que la situació observada en altres territoris indica un nombre molt més elevat d'ERTO en el sector serveis, sobretot pels efectes que les restriccions han tingut sobre el subsector de restauració.

En termes relatius, els treballadors en ERTO representaven en el sector serveis aproximadament un 9 % de l'ocupació sectorial, mentre que l'efecte en la indústria s'incrementa fins al 38 % en el T1-2020, dada que ens indica la magnitud de l'impacte en el sector. Una aparent anomalia que troba explicació en l'estructura sectorial de l'ocupació en el pacte, a la qual cosa s'afegien alguns detalls propis del coneixement específic de les empreses de la zona. D'una banda, i com s'ha indicat, el sector serveis presenta un comportament més dèbil que en altres zones i, dins del sector, la representació del segment dedicat a turisme és una mica inferior per la debilitat relativa de l'activitat en el pacte ara com ara. Per la part de la indústria, l'element diferencial sorgeix d'efectes directes sobre empreses concretes amb activitat molt relacionada amb el segment de comerç minorista de mobles i productes relacionats amb la casa, amb unes vendes que es van paraitzar en la primera part de la pandèmia.

Quant al sector primari, amb una presència en ocupació molt superior a la mitjana autonòmica i provincial (la taxa d'ocupació en agricultura i ramaderia en el pacte triplica la que es registra per a eixos agregats), destaquem l'absència d'ERTO, sens dubte condicionada pel component d'ocupació autònoma i per la consideració d'activitats essencials. Un fet que s'ha de destacar, tal com indiquen les enquestes fetes sobre l'impacte de la COVID-19, és una percepció social més bona sobre el sector primari que, a més, va col·laborar en molts municipis en labors relacionades amb la desinfecció de carrers i zones comunes que es va fer en els primers mesos de pandèmia.

Un punt per a ressaltar sobre l'efecte dels ERTO ha sigut el pes que ha suposat quant a gestió i ajudes per als ajuntaments i, encara que menys, per al pacte i el projecte experimental d'estratè-

gia turística centrat en el concepte de Maestrat, ànima interior. En eixe sentit, es pot afirmar que, pel que fa a gestió d'ajudes i mecanismes de suport, el pes fonamental ha sigut cap a figures de treballadors autònoms vinculats amb el segment de bars i restaurants i, si escau, amb el personal d'eixes activitats.

Quant a modalitat de resposta ciutadana, de l'administració i processos sorgits a partir de la COVID-19, assenyalem una acceleració evident en la transformació digital, amb un augment en l'ús d'eines digitals en tots els sectors d'activitat i, especialment, en segments com el comerç minorista. La pandèmia va posar en evidència les carències que hi ha en el territori, no només en dotació pública de serveis tecnològics, sinó també en l'existència d'una bretxa digital que afectava moltes cases del territori. No obstant això, i com a fet destacable s'ha produït una acceleració en la introducció d'instruments digitals, inclosos els canals de venda en línia i sistemes de pagament electrònic, punt en el qual, assenyalem també que el Pacte va posar en marxa cursos específics de formació per a l'adaptació digital del teixit productiu territorial.

Junt amb els desenvolupaments descrits, s'han produït altres efectes en comú amb altres territoris rurals de la província i tots relacionats amb l'adaptació «forçosa» a les eines digitals i que han permès qüestions com incrementar la compra en comerç local amb aplicacions bàsiques com ara encàrrecs per correu electrònic, WhatsApp i fins i tot telefòniques, i que han tingut un bon acolliment del sector de comerç d'alimentació. Sobre eixe punt, i encara que no es tracta d'una qüestió exclusiva del pacte Castelló Nord, hem d'assenyalar com ha contribuït a millorar el teixit social del municipi en aportar seguretat enfront de l'aïllament del període de màxim confinament.

Un punt que volem esmentar, per la importància que té per al territori i la seua estratègia turística, és la millora en la percepció de la vida en municipis xicotets, cosa que inicialment (2020) va tindre efectes sobre nous residents permanents que van aprofitar segones residències, si bé l'efecte s'ha diluït en gran part durant l'any 2021, fins i tot mantenint un efecte total positiu sobre nombre d'habitants empadronats en els municipis.

Quant a altres efectes que podem considerar positius de la pandèmia fan referència també a una consideració més bona d'alguns rols socials com les activitats relacionades amb la cura de perso-

nes, ha posat en evidència les necessitats organitzatives per a la conciliació familiar amb aspectes laborals, així com la capacitat solidària d'organitzacions i agents territorials.

Finalment, i reprenent el punt central de promoció del turisme com a eix vertebrador del pacte i activitat transversal sobre la qual es pretén donar suport al desenvolupament del territori, assenyalam que alguns dels canvis ocorreguts durant el perío-

de de pandèmia han permés incrementar la digitalització del sector turístic, així com promoure una imatge positiva sobre els elements de naturalesa, qualitat de vida i dels productes d'alimentació que ofereix el territori. Tot això redunda en el projecte de posicionament de la marca Maestrat, ànima interior, la qual cosa indirectament obliga a aprofitar l'estirada de demanda que afecta els sectors i destinacions turístiques menys massificades.

